

تعامل با آموزگار در آزمون توصیفی!

فاطمه نذری

آموزگار دبستان میلاد، ناحیه ۵ پنج اصفهان

نگاهی به جایگاه نظم در ارزش‌یابی توصیفی

اشاره

معاون آموزشی مدرسه ترتیبی داده بود تا هر سه کلاس اول در سالن آموزشگاه، آزمون پایانی درس «ریاضی» را اجرا کنند. از پیش قرار بود در هفته‌های پایانی سال طی جلسه‌هایی هر دانش‌آموز مشکلات خود را بیان کند و مسائل احتمالی برطرف گردد. به هر حال جلسه‌ی امتحان شروع شد اما دانش‌آموزان با هم حرف می‌زدند و می‌نوشتند. عده‌ای زیرچشمی از روی برگه‌ی کناری می‌نوشتند و تعدادی هم خودشان پاسخ می‌دادند یا با آموزگارشان تعامل می‌کردند!

وقتی بی‌نظمی و آشفتگی جلسه را دیدم، بچه‌ها را به سکوت و آرامش دعوت کردم اما یکی از آموزگاران با صدای بلند فریاد زد: «خانم! ارزش‌یابی توصیفی است، به بچه‌ها اضطراب وارد نکنید.» آن روز وقتی به منزل برگشتم، کتاب‌هایی که در زمینه‌ی ارزش‌یابی نوین داشتم و جزواتی را که طی هر دوره‌ها یادداشت کرده بودم دوباره مطالعه کردم، اما مطلبی مبنی بر تعامل دانش‌آموز در آزمون پایانی نیافتم. به همین دلیل بر آن شدم تا دل‌نگرانی و سؤالم را با آموزگاران فرهیخته‌ی کشورم در میان بگذارم و نظر ارزشمند آنان را جویا شوم که:

«آیا ارزش‌یابی توصیفی عامل بی‌نظمی دانش‌آموزان است یا برداشت نادرست از آن به این معضل دامن زده است؟»

کلیدواژه‌ها: ارزش‌یابی توصیفی، تعامل، اضطراب.

«فعالیت‌های پروژه‌ای برای دانش‌آموز، فرصتی فراهم می‌کند تا مهارت‌های بهتر زندگی کردن و توانایی برخورد با مسائل زندگی را کسب کند.»^۱

«پوشه‌ی کار، بیش از آن که قطعاتی از کارهای دانش‌آموز باشد که بی‌هدف جمع‌آوری شده، مجموعه‌ای از کارهای مشخص، هدف‌دار و آگاهانه‌ی دانش‌آموز است که به او امکان می‌دهد توانایی‌های خود را از جهات گوناگونی به نمایش بگذارد و فرصت شناخت و اصلاح اشتباهات را به دانش‌آموز بدهد. این کار توان ریسک کردن، نهراسیدن از اشتباه، جرأت پذیرش اشتباه و اصلاح آن را به او می‌دهد.»^۲

در آزمون‌های عملکردی، فرصتی مناسب برای تعامل میان معلم و هر دانش‌آموز و یا دانش‌آموزان با یکدیگر فراهم می‌آید و دانش‌آموزان را به یک «فراگیرنده‌ی فعال» تبدیل می‌کند.^۳ و اما ارزش‌یابی پایانی: «درست است که ایده‌ی سنجش نوین، مستمر، پویا و رشد‌دهنده، ایده‌ای است که در سال‌های اخیر به آن بیشتر توجه شده است اما این ایده‌ها نباید به حذف آزمون‌های پایانی تعبیر شود.»^۴

«دانش‌آموز امروز، به‌عنوان یک شهروند در آینده مجبور است در شرایط کنترل‌شده‌ای به پرسش‌ها پاسخ دهد. ارزش‌یابی پایانی ما دانش‌آموز را به تمرین در برخورد با چنین موقعیت‌هایی وا می‌دارد،

این روزها مزمه‌های ارزش‌یابی توصیفی به فریاد تبدیل شده است. منظورم این است که همه با آن دست و پنج نرم کرده‌ایم و در پیچ و خم کوچه‌های آن در رفت و آمد هستیم. در وصف آن هم کتاب‌ها و مقاله‌های زیادی چاپ شده و دوره‌های بسیار برگزار گشته است.

لازم به ذکر است که هدف از ارزش‌یابی توصیفی جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات درباره‌ی دانش‌آموز است تا تعیین شود که آیا هدف‌های مورد نظر تحقق یافته است.^۱ شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات و معیاری که برای قضاوت انتخاب می‌شود، در ارزش‌یابی نوین از تنوع بیشتری برخوردار است و شامل فهرست مشاهدات، پروژه، پوشه‌ی کار، آزمون‌های عملکردی (که خود شامل آزمون عملکردی کتبی، شناسایی، شبیه‌سازی شده و نمونه کار است) و در نهایت ارزش‌یابی پایانی است کارگروهی، هم‌سال‌سنجی، خودسنجی و والدین‌سنجی نیز از مقوله‌های آشنا در ارزش‌یابی نوین به‌شمار می‌آید.

در هر کدام از موارد، هدفی مدنظر است:

«فهرست مشاهدات به معلم امکان می‌دهد تا دریابد که هر دانش‌آموز تا چه اندازه به هدف رسیده و احتمالاً به چه کمک‌هایی نیاز دارد و براساس آن اطلاعات، فرایند تدریس خود را بازنگری کند.»^۲

ابوذر بذری - لنگرود
از عکس‌های هفتمین جشنواره‌ی عکس رشد

– نشان دادن سطح یادگیری دانش‌آموزان به والدین؛
– تصمیم برای ارتقا یا عدم ارتقای دانش‌آموز به پایه‌ی بالاتر.
(که در صورت مشورت و یا همان تبادل نظر با دیگران، رسیدن به این اهداف تقریباً غیرممکن است).
شما بگویید: آیا هدف را گم نکرده‌ایم؟ آیا به نام ارزش‌یابی توصیفی، کام بی‌نظمی را سیراب نکرده‌ایم؟ آیا در بیراهه‌های ارزش‌یابی نوین، دانش‌آموزان، این سرمایه‌های منحصر به فرد کشور را در کوره راه‌های بی‌سوادی، بی‌نظمی و بی‌چارگی جا نگذاشته‌ایم؟ آیا اندکی اضطراب در آزمون پایانی، ناگوارتر از باختن این ثروت‌های خدادادی است؟ آیا واقعاً داشتن نظم، مساوی استرس و اضطراب است؟

پی‌نوشت

۱. ارزش‌یابی در خدمت آموزش. طاهره رستگار. چاپ نهم، ۱۳۸۸، صفحه‌ی ۱۴.
۲. همان، صفحه‌ی ۳۸.
۳. همان، صفحه‌ی ۶۰.
۴. همان، صفحه‌ی ۸۲ و ۸۳.
۵. همان، صفحه‌ی ۱۱۵.
۶. همان، صفحه‌ی ۱۲۳.
۷. همان، صفحه‌ی ۱۲۴.

منابع

۱. رستگار، طاهره. ارزش‌یابی در خدمت آموزش. مؤسسه‌ی فرهنگی منادی تربیت، ۱۳۸۸.
۲. حسینی، محمد و احمدی، حسین. ارزش‌یابی توصیفی، الگویی نو در ارزش‌یابی تحصیلی، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۵.

آزمون پایانی یکی از ابزارهای مناسب برای قضاوت در زمینه‌ی حدود (آموخته‌ها و) توانایی‌های اوست.»^۷

در شیوه‌های ارزش‌یابی نوین تمرین و یادگیری بیشتر، پرسش و پاسخ و تعامل با معلم و دانش‌آموزان دیگر، نه تنها آزاد است بلکه (به نظر من) از زیبایی، لطافت و محاسن آن است. در ارزش‌یابی پایانی، این تعامل با معلم و دانش‌آموزان دیگر (به صورت نگاه کردن از روی برگه‌ی بغل‌دستی، پرسیدن از آموزگار که این جواب را درست نوشته‌ام؟ و هر مورد دیگری که باعث به هم خوردن تمرکز بقیه شود) به نظر می‌رسد نه تنها ما را از جاده‌ی سرسبز ارزش‌یابی توصیفی به بیراهه کشانیده، بلکه قدرت تفکر، اطمینان به خود، پویایی، تلاش و احساس نیاز به یادگیری بیشتر، روی پای خود ایستادن، رشد ذهنی، توانایی رسیدن به فراشناخت، مسئولیت‌پذیری، توانایی تصمیم‌گیری، قدرت انتخاب، کسب تجربه، توان خطر کردن، جرئت پذیرش اشتباه و در یک کلام «جسارت پرواز» را از دانش‌آموز گرفته است.

در ضمن در ارزش‌یابی پایانی (مخصوصاً پایان هر فصل، یا ماه) چند هدف را دنبال می‌کنیم:

- یافتن نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان؛
- پی بردن به نقاط ضعف تدریس معلم؛
- آموزش به شیوه‌ای دیگر برای رفع نواقص؛